

**ТВОРЕННЯ
ДІЄСЛІВ
УМОВНОГО Й
НАКАЗОВОГО
СПОСОБІВ.
ЗНАК М'ЯКШЕННЯ
У ДІЄСЛОВАХ
НАКАЗОВОГО
СПОСОБУ**

ІСНУЄ ТРИ СПОСОБИ ДІЄСЛІВ

Дійсний

Наказовий

Умовний

ДІЙСНИЙ СПОСІБ:

Виражає

- реальну, дійсну дію, яка відбувається, відбувалася чи буде відбуватися (відбуватиметься).

Відповідає на питання

- що роблю? що зробив? що робитимемо? та ін.

Змінюється

- за часами (минулий, теперішній, майбутній),
- числами (однина, множина),
- за особами (перша, друга, третя) у теперішньому та майбутньому часі ,
- за родами (чоловічий, жіночий, середній) у минулому часі в однині.

Наприклад

- Працюю, зіграв, заспіваємо, забувають, виграли.

УМОВНИЙ СПОСІБ:

Виражає

- дію чи стан, бажані або можливі за певних умов.

Відповідає на питання

- що зробив би? що робила б? що зробили б? та ін.

Змінюється

- за числами (однина, множина),
- в однині за родами (чоловічий, жіночий, середній).

Наприклад

- Працював би, забував би, зіграли б, заспівала б, виграли б.

НАКАЗОВИЙ СПОСІБ:

Виражає

- наказ, прохання, пораду, заклик до виконання дії.

Відповідає на питання

- що роби? що зроби? що робімо? що зробімо? що робіть? що зробіть?

Змінюється

- за особами (перша, друга, третя),
- за числами (однина, множина).

Наприклад

- Працюй, забувайте, зіграймо, хай заспівають, нехай виграє.

ЗВЕРНИ УВАГУ!

➤ Наказовий спосіб має лише форми другої особи однини та першої і другої осіб множини.

	Однина	Множина
1 особа	-	пиш ^і мо Шукай ^{мо} ріж ^{мо}
2 особа	пиш ^и Шукай ріж	пиш ^і те Шукайте ^{те} ріж ^{те}
3 особа	-	-

➤ Форми першої особи однини та третьої особи однини та множини утворюються поєднанням дієслів теперішнього або майбутнього часу із частками **хай**, **нехай**: *хай побачу, нехай знає, хай розкажуть*.

- ❖ Від дієслова **їсти** наказовий спосіб: **їж, їжмо, їжте**.
- ❖ Для дієслів **доповісти, розповісти** зазвичай вживаються форми: **доповідай** (від доповідати), **розповідай** (від розповідати).
- ❖ Усі дієслова з суфіксом **-ува- (-юва-)** мають перед закінченням наказового способу голосний **у(ю)**: вимірюй, просмолюй, розказуй.
- ❖ Дієслова наказового способу вживаються також і з **-ся (-сь)**: *змагайся, змагаймося, змагайтеся*.

ВИПИШІТЬ ІЗ ТЕКСТУ У ДВІ КОЛОНКИ ДІЄСЛОВА ДІЙСНОГО Й УМОВНОГО СПОСОБІВ. ЩО У НИХ СПІЛЬНЕ, А ЩО ВІДМІННЕ?

- Не наводитиму тобі прикладів, не перелічуватиму імена. Ти й сам можеш назвати десятки славетних героїв, які стали взірцем самовідданого служіння Україні, які віддали за неї життя. Впевнений, що ти теж не відступив би, не злякався б, крізь усе пройшов би, усе здолав би. І справді,— життя довело, що в екстремальних ситуаціях переважна більшість наших юнаків здатна на подвиг. (А. Коломієць).

ПЕРЕПИШІТЬ РЕЧЕННЯ, ПІСЛЯ КОЖНОГО ДІЄСЛОВА ВКАЖІТЬ У ДУЖКАХ ЙОГО СПОСІБ, ОСОБУ ТА ЧИСЛО

- 1. Любіть Україну у сні й наяву (В. Сосюра).
- 2. Не зітхай, а працюй, марно часу не гай! Праці щирої жде вже давно рідний край (Т. Романченко).
- 3. Тільки на правду складаймо надії! (Б. Грінченко).
- 4. Розбудуймо соборну державу! (А. Бортняк).
- 5. Високої істини хай не торкнеться іржа! (Б. Олійник).

ПЕРЕПИШІТЬ РЕЧЕННЯ, УСТАВТЕ ПРОПУЩЕНІ ЛІТЕРИ. ВИДІЛІТЬ ОСОБОВІ ЗАКІНЧЕННЯ ДІЄСЛІВ, ВИЗНАЧТЕ СПОСІБ, ОСОБУ Й ЧИСЛО КОЖНОГО.

- 1. Поклянись на ч..рвоній калині, пр..сягни на святому гербі полюбить не себе в Україні, а її полюбити в собі (І. Білий).
- 2. Хай роки л..тять, хай міняют..ся царства, хай люто в..рує життя крутія! Лиш тільки світила б, лиш тільки б не згасла моя Україна, кровинка моя! (Б. Шавурський).
- 3. Ступай упевнено, не бійся, відважним будь, не..хитним будь (О. Лупій).
- 4. Ви ідіть все далі й далі та глядіть пряму дорогу (Я. Щоголів).
- 5. Говорила мати: “Не забудь, мій сину! Як збуду..ш хату, посади калину” (В. Косовський).

ПЕРЕПИШІТЬ, ДІЄСЛОВА, ЩО В ДУЖКАХ, ПОСТАВТЕ У ФОРМІ ДРУГОЇ ОСОБИ ОДНИНИ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ.

1. А (придивитися), будь ласка, у лісі всюди казка, Вона блукає лісом.
(Прислухатися), будь ласка, у лісі всюди казка (С. Бабій).
2. (Любити) природу не як символ душі своєї, (любити) природу не для себе,
(любити) для неї (М. Рильський).
3. Природа скрізь одна. (Глядіти), не (наступити) ні на чебрець, ні на гнучку
билинку (В. Бичко).
4. Розмовляють доли, води... (Стати), (послухати), (роздивитися). Мову рідної
природи розуміти серцем (вчитися) (О. Сенатович).

ПРОЧИТАЙТЕ. ВИПИШІТЬ ДІЄСЛОВА. ВИЗНАЧТЕ СПОСІБ (ДІЙСНИЙ, НАКАЗОВИЙ, УМОВНИЙ), ЧАС, ОСОБУ.

1. Розширюється Всесвіт — аксіома. Мандрують і земні материки. Промацують радаром астрономи космічний вир на світлові роки. Братів по розуму Земля шукає вперто, летять сигнали в чорну глибину. Мій лист до тебе в білому конверті уже не дожену, не поверну.
2. Зажурилась в саду горобина, краплі-ягоди сніг попекли. Не сумуй: навесні журавлиний знов повернеться вірний твій клин.
3. Учителі, наставники, пророки, хай світяться над вами небеса! (В. Гужва).
4. І що б не сталося, ти завжди зі мною (Н. Нікуліна).

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

УТВОРИТИ ФОРМИ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ 2-Ї ОСОБИ ОДНИНИ І 1-Ї ТА 2-Ї ОСОБИ МНОЖИНИ НАВЕДЕНИХ НИЖЧЕ ДІЄСЛІВ.

- ✓ *Зразок. Брати — бер-уть: бери, берімо, беріте(ть); спитати — спита-ють: спитай, спитаймо, спитайте.*
- Виростати, мужніти, здолати, жити, стояти, спати, зустрітися, стати, промовити, слухати, щебетати.
- Вивчити теоретичний матеріал за підручником: стор. 76-81.
- Сфотографувати письмову роботу та надіслати мені на електронну адресу altinbaeva_1_m@school55.pp.ua

